

ÎNCEPUTURILE RADIOFONIEI ÎN ROMÂNIA

Gheorghe MIHAI
geomihai@yahoo.com

ABSTRACT: The paper presents the history of radio communication in Romania in comparison to the evolution of radio communication worldwide. Introducing radio communication in Romania was quite difficult due to various faulty aspects in the legislative plan. In December 1927, The Romanian Society of Radio Broadcasting was founded and the construction of the radio station of Băneasa started, the equipment being produced by the Modern Wirelles company. In 1928, there started experimental broadcastings, the installation of the radio station of Băneasa being completed in 1929. The Polytechnical School and the Institute of Electrotechnics of Bucarest carried out short wave experimental broadcastings. In 1935, radio broadcasting station was set in Bod with the wave length of 1875 m and the power of 150 W aiming at covering the whole Romanian territory. The programmes of the radio station started being attractive, enjoying more the participation of great personalities of Romanian science and technique.

În articolul „Începuturile radiodifuziunii române” din revista „Radio-Adevărul” nr. 583/1939, profesorul Dragomir Hurmuzescu (1865–1954), fizician român, părintele radiofoniei românești, profesor și director al Institutului Electrotehnic Universitar din București, spunea: *„La noi, primele recepțiuni au fost realizate cu mijloace experimentale și prin personalul secțiilor de radiotelegra-*

fie ale Institutului Electrotehnic Universitar. În anexele laboratorului său (foste grajduri) din str. Victor Emanuel, s-au făcut primele demonstrații de ascultare a unor posturi străine, cel din Viena fiind cel mai bine auzit la București în acea epocă. La ședințele acestea venea mulțimea curioșilor pentru a se convinge de minunea de a asculta muzica și cuvântul, aduse prin văzduh de undele electromagnetice, din țări depărtate la mii de kilometri. Și lumea curioasă, doritoare de a cunoaște acest mister, era atât de numeroasă, încât umplea nu numai sala, dar chiar și curtea din fața laboratorului în serile destinate ședințelor de recepție.”

Începuturile radiofoniei românești sunt strâns legate de realizările în acest domeniu pe plan mondial. fizicianul german Heinrich Rudolf Hertz (1857–1894) a demonstrat experimental în 1887 existența undelor electromagnetice, prevăzută de Maxwell; inventarea coherorului de către fizicianul francez Eduard Branly în 1890, folosit de G. Marconi și A. S. Popov în recepția undelor radio.

Radiofonia la noi își are începuturile în anul 1905 odată cu instalarea primului post radiotelegrafic la Constanța de către Servicul Maritim Român. Primul post radiotelegrafic cu ajutorul căruia s-au putut realiza legături cu străinătatea (Atena, Roma, Paris) a fost pus în funcțiune de către inginerul Emil Giurgea (1885–1960) în Turnul lui Țepeș de la Filaret, în anul 1914. Tot în anul 1914 prof. ing. Nicolae Vasilescu-Karpen construiește la Băneasa o stație de telefonie fără fir (TFF) având lungimea de undă de 2100 m, cu 100 de scântei pe secundă și cu o putere de 37 kw.

În 1919 în SUA au loc primele experimente de emisiuni radiofonice iar un an mai târziu, la 20 noiembrie 1920 la Pittsburg este pusă în funcțiune o stație de transmisie permanentă de radiodifuziune. În următorii ani au loc primele emisiuni radiofonice: în Anglia și Franța – 1922; Germania, Austria, Belgia, Olanda, Norvegia – 1923; Italia, Spania, Australia – 1924; Ungaria, Polonia și Japonia – 1925.

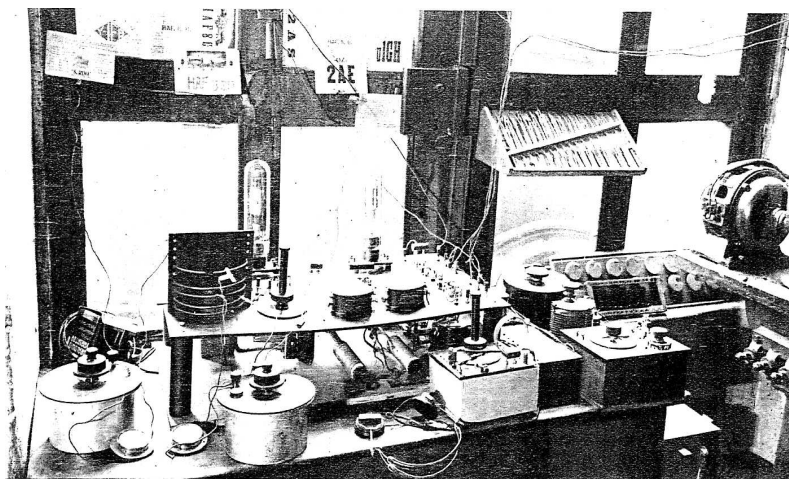
Prima emisiune experimentală de radiodifuziune din România a avut loc în anul 1921 între postul de radiotelegrafie de la Herăstrău și Școala Politehnică din București.

La sfârșitul anului 1924 primul post experimental din cadrul Institutului Electrotehnic Universitar asigura doar audiții publice. Trecerea de la audiții la emisii se realizează în vara anului 1925 când are loc prima transmisie cu prilejul inaugurării Expoziției „Luna Bucureștiului” din Parcul Carol.

Unul dintre colaboratorii profesorului Dragomir Hurmuzescu, dr. ing. Emil Petrașcu (1894–1967), profesor al Institutului Electrotehnic Universitar, în articolul intitulat „Începuturile radiofoniei românești”, publicat în „Almanachul Radio și Radiofonia” din anul 1930, scria: *„Către începutul anului 1925 o mână de oameni doritori de a vedea și la noi dezvoltată această atrăgătoare ramură de activitate și-au zis că cel mai bun mijloc de a dezvolta, este de a începe să se ocupe cu dânsa și de a propaga printre cetățenii României Mari, indiferent dacă legea o îngăduie sau nu. Zis și făcut. Se decise astfel, în februarie 1925 construcția unui post de recepție și înființarea unei asociații a radio-amatorilor. Trebuie să spunem că pe atunci nu exista nici un material radiofonic în țară, lămpile cu consumație redusă nu se găseau curent nici pe piețele occidentale. S-a construit, cu redusele mijloace de care dispuneam pe atunci, la Institutului Electrotehnic Universitar un post de recepție cu 5 lămpi. Lucram cu mulă râvnă așteptând cu înfrigurare momentul când va fi gata... Îmi aduc aminte ca acum, de prima seară de încercare. Cu casca la urechi, cu șeful de atelier alături ascultam întorcând butonii condensatorului. Câtva timp, auzirăm numai niște fâșâituri discrete, când deodată răsună un pian! Ce emoțiune când potrivind bornele ce erau mobile pe masă, încălzind peste regulă lămpile, am ajuns să identificăm postul ce prinsesem: era Parisul. Până la ora 1 noaptea am auzit clar vorba franțuzească, care este atât de dragă, urmată de un concert de vioară și piano. Odată postul pus la punct, începurăm audiții publice bi-săptămânale la Institut, iar în amfiteatrul cel mare al Facultății de Științe se puseră bazele Asociației Prietenilor Radiofoniei”.*

Inginerul Emil Petrașcu, specialist în domeniul radiocomunicațiilor, și-a adus o importantă contribuție la realizarea primului

emițător de radiodifuziune românesc cu ajutorul căruia s-au realizat în anul 1926 primele emisiuni cu caracter regulat în România.

Prinul post de emisiune la Inst. Electrotehnic

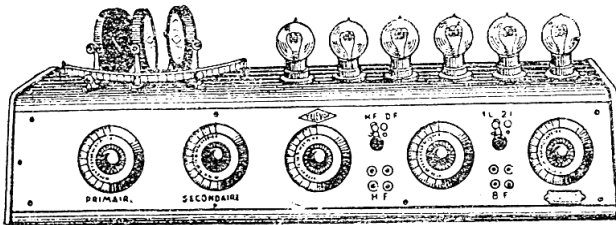
(Foto: Weiss)

Asociația Prietenii Radiofoniei, constituită la 26 martie 1925, își avea sediul în incinta Institutului Electrotehnic Universitar din strada Victor Emanuel nr. 16, actuala clădire a Muzeului Literaturii Române din bd. Dacia.

Președinte al asociației era prof. dr. Dragomir Hurmuzescu iar printre colaboratorii săi se regăsesc dr. ing. Emil Petrașcu, matematicianul Octav Onicescu, Victor Slăvescu, Cristian Musculeanu. În cadrul Asociației Prietenii Radiofoniei „se țineau săptămânal conferințe cu caracter radiofonic și în provincie se făcea cât mai multă propagandă, pentru înființarea de filiale ale asociației”, după cum scria Emil Petrașcu în articolul „Începuturile radiofoniei românești” (1930).

La 9 iulie 1925 este adoptată „Legea pentru instalarea și folosirea stațiilor și posturilor radioelectrice”. În 1925, Direcția Radio aproba instalarea a peste 173 de posturi de recepție aparținând Societății Radio-Române, Companiei Române de Radiofonie București, primăriei orașelor Brăila și Târgu-Mureș, Automobil

Clubului Român, ziarelor „Universul” și „Viitorul”, Băncii Naționale, generalului Moșoiu etc. După organizarea de către Direcția de Radiocomunicații, în iulie 1925, în Parcul Carol, a expoziției cu echipamente și receptori radio la care au participat peste 23 de firme străine (Telefunken, Lorentz, Ericsson, Tungsram, Thomson-Houston, Philips), numărul aparatelor de radio ajunsese la sfârșitul anului 1926 la 2.000. În cadrul acestor expoziții erau prezentate cele mai noi aparate de radio, accesorii, lămpi, componente dar și aparate de radio cu lămpi deasupra, cu manete de reglaj și diverse aparate cu cristal (galenă), difuzoare cu pâlnie-goarnă și „haute-parleur”.

Aparat modern... în 1926.

Printre expozanți erau și amatori, iubitori de construcții de aparate de radio cu cele mai diverse montaje proprii de tip „pe masă” sau montaje „în cutie” cu scheme procurate de la magazinele de specialitate, însoțite de seturi de piese și chiar suporturi pentru lămpi.

Inginerul Nicolae Lupaș (1900–1959) a contribuit la dezvoltarea radiofoniei românești, prin înființarea la 13 septembrie 1925 a primei reviste românești de radio „Radio Român”. În paginile acesteia se puteau găsi articole tehnice folosite de amatorii de radiofonie. În perioada octombrie 1925 – iulie 1926 este publicată revista „Radiofonia” care, începând cu 9 noiembrie 1928 devine organul de publicitate al Societății de Difuziune Radiotelefonică.

La 9 noiembrie 1925 are loc la Universitatea București, Adunarea Amatorilor de Radiofonie.

Alexandru Savolpol (1866–1938), medic și pionier al radioamatorismului românesc, a contribuit la înființarea primului radio-club din România în martie 1926 la Craiova și la gruparea radioamatorilor de emisie-recepție în Asociația Amatorilor Români de Unde Scurte (A.A.R.U.S), înființată în martie 1936 și a cărui prim președinte a fost.

Radio-Clubul organiza în zilele de joi și sâmbătă, la ora 21:30, audiții experimentale. În prezent, activitatea radioamatorilor din România este coordonată de Federația Română de Radioamatorism subordonată Ministerului Comunicațiilor.

La 13 iunie 1926 s-a desfășurat sub conducerea prof.dr. Dragomir Hurmuzescu, președinte al Asociației Generale a Radiofoniștilor din România, primul Congres al Radiofoniștilor români. Atunci s-a pus în discuție problema înființării Societății de Radiodifuziune. Asociația Prietenii Radiofoniei în colaborare cu Institutul Electrotehnic realizează un emițător pentru transmiterea unor programe periodice între anii 1926 și 1927. În 1926 existau în România două emițătoare radiofonice experimentale: unul la laboratorul de căldură și electricitate al Universității București și, altul, la Institutul Electrotehnic Universitar. În anul 1927 postul de la Institutul Electrotehnic transmitea săptămânal muzică și informații pentru radioamatori.

Dragomir Hurmuzescu preciza: *„În 1927 se organizează la Institutul Electrotehnic din București primul post românesc de difuzare care funcționează până în toamna anului 1928 când Societatea Română de Radiodifuziune constituită începe emisiunile cu postul cel mic instalat la sediul său din str. Berthelot iar peste un an încep emisiunile postului Băneasa.”* Primul post de emisie românesc a fost construit în atelierele Institutului Electrotehnic în anul 1927 după proiectul dr.ing. Emil Petrașcu.

În ianuarie 1928 a fost înființată Societatea de Difuziune Radiotelegrafică din România cu sediul în str. Gen. Berthelot. Societatea avea în dotare aparatură de la Casa Marconi din Londra. Societatea de Difuziune Radiotelegrafică își începe activitatea legală la 5 martie când are loc prima întrunire a Consiliului de Administrație, al cărui președinte a fost ales prof. D. Hurmuzescu.

La 1 noiembrie 1928 este inaugurat Postul național de Radio. Profesorul Dragomir Hurmuzescu spunea în deschidere: „...Să nu se creadă că radiofonia este o chestiune numai de distracție. Radiofonia este de o mare importanță socială, cu mult mai mare decât teatrul pentru răspândirea culturii și pentru unificarea sufletelor, căci se poate adresa la o lume întreagă, pătrunzând în coliba cea mai răzleață a săteanului. În curând, va deveni criteriu de judecată a dezvoltării unui popor.”

Actuala clădire în care se află Muzeul Literaturii Române (cunoscută încă din secolul al XIX-lea sub numele de casa Kretzulescu) a fost sediul laboratorului de electricitate al Universității București înființat și condus de prof. Dragomir Hurmuzescu și sediul Asociației prietenilor radiofoniei. Punerea în funcțiune a celor trei posturi experimentale de radio construite în secolul trecut în laboratoarele Institutul Electrotehnic Universitar din București, au reprezentat premisele apariției Postului Național de Radio la data de la 1 noiembrie 1928. Pentru acest lucru și nu numai, amplasarea unei plăci care să ne readucă în memorie că aici au fost făcute primele experimente radiofonice de către un grup de entuziaști străși în jurul profesorului Dragomir Hurmuzescu la începutul secolului 20, ar fi binevenită și deosebit de necesară pentru istoria radiofoniei în România.

Bibliografie:

- [1] „Almanahul Radio și Radiofonia”, 1930.
- [2] *** „Întreprinderea Electronica, pionier al industriei electronice românești” (1937–1987).
- [3] *** „Dicționar tehnic de radio și televiziune”, Editura științifică și Enciclopedică, 1975.
- [4] Eugen Denize, „Istoria Societății Române de Radiodifuziune”, 1998.
- [5] Manualul Radioamatorului, Editura Tehnică – 1956.
- [6] Revista „Radiofonia” numerele din 14 februarie 1932, 10 aprilie 1932 și 12 iunie 1932.
- [7] Revista „Radio-Român”, anul 1 nr. 1, duminică 13 sept. 1925.